

Al voor de oorlog, en met name na de "Kristallnacht" in 1938 hadden enkele honderden vluchtelingen uit Duitsland in Utrecht onderdak gevonden. Ook waren nogal wat kinderen door hun ouders in Duitsland op een trein naar de "vrijheid" gezet en die waren hier geplaatst in het Weeshuis.

We lopen nu door de Magdalenastraat naar het Servaasbolwerk en slaan dan linksaf en lopen richting Lepelenburg.

Op deze foto het bordje "Voor Joden verboden", een van de vele anti-joodse maatregelen die voornamelijk vanaf 1941 genomen werden. Verraderlijk geleidelijk werden joden geïsoleerd en uit alle maatschappelijk verkeer uitgesloten. Maatregelen waren o.a. verbod op ritueel slachten, ontslag van ambtenaren en docenten, verbod om voor joden te werken, registratie en persoonsbewijzen met J of B (bastaard) voor halfjoden, verbod bezoek openbare gelegenheden (café's, zwembad, bioscoop, parken, etc.), joodse zaken moesten overgedragen en gedwongen verkocht worden aan een Arische Verwalter, vrije beroepsbeoefenaren mochten alleen nog voor joden werken, banken giro tegoed overmaken naar LiRo-(roof)bank, kinderen mochten niet meer naar gemengde scholen. Daarnaast vonden door WA en NSB-ers tal van provocaties, berovingen, mishandelingen, bekladdingen etc. plaats.

Bekladde winkel in de Lange Elisabethstraat

HUA 811881

We lopen nu over de brug door naar het Spoorwegmuseum. Voor het museum komt een monument ter nagedachtenis van de gedeporteerde joden. In het museum is een permanente tentoonstelling over de deportaties en staat een wagon van het type waarin joden werden afgevoerd naar de vernietigingskampen.

© Nico Jesse / Nederlands Fotomuseum

Al in februari 1942 werden ca 150 Duitse vluchtelingen en een deel van de kinderen uit het weeshuis 's nachts opgehaald, naar het Centraal Station gebracht en via Amsterdam naar Westerbork afgevoerd. Van daaruit gingen de meesten naar Auschwitz en werden daar vermoord.

De overige kinderen van het weeshuis en hun begeleiders werden eind oktober 1942 afgevoerd. De overige joodse inwoners van Utrecht werden van juli 1942 tot voorjaar 1943 in enkele ronden opgeroepen om zich te melden bij Centraal Station of station Maliebaan. Wie dat niet deed werd opgehaald. Het grootste aantal Utrechtse joden werd in 2 à 3 treinen afgevoerd naar een doorgangskamp. Dit was meestal Westerbork, van waaruit ongeveer wekelijks treinen vertrokken naar het oosten. De meesten van hen werden na aankomst in Auschwitz of Sobibor (Polen aan de grens met Oekraïne) vermoord. Onderduiken was niet eenvoudig. Daarvoor waren relaties en vaak ook geld nodig. Onder de armere joden lukte dat veel minder vaak.

Van de ca 1700 joden in Utrecht in 1941 werden ongeveer 1400 gedeporteerd, waarvan ruim 1200 het niet overleefden. Van de 33 buitenlandse kinderen in het weeshuis overleefden er drie, van 22 Nederlandse kinderen overleefden er zeven.

Schematische deportatiestromen

Afbeelding: Tentoonstelling "Beladen treinen", Het Spoorwegmuseum